

САГА

1969 жыл. От ийин 19 күнэ

СУБУОТА

№ 85 (3730)

Тахсара 38-с сыла
Сыланата 2 харчы

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААБЫ
КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭБИТТЕР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОНУНААБЫ
СОВЕТЫН ОРГАНА

ОЛОХ

Орган Чуралчинского районного комитета
КПСС и районного Совета депутатов
трудящихся Якутской АССР

ПАРТИЙНОЙ-ПОЛИТИЧЕСКОЙ

ИНФОРМАЦИЯНЫ КҮҮҮРДҮҮ

СОРУКТАРА

ССКП райкомун VIII пленума партийной-политической информации туругун уонна киини тунсарар далааллар тустарынан боннуруоһу көрдө уонна итинки сорукутары туруорда.

Калин биримэҕэ оройуонга партийной-политической информация билээрдик күүһүрдө. Партия райкома бойотун үлэтин туһунан бодон партийнай тарилталар коммунистарыгар отчуоттаата, конференцияда, пленумуарга уонна маҕнайга сүбүөх партийнай тарилталарга киирбит критическай эһиллэр түмүгү уонна олоххо киллэрин үлэлэрэ матылааллар. Райсовет ыһааһа салайааччыларынан информацияны Чуралчы сөмүөлөтө тарилталар салайааччыларынан информацияны конференцияларга, ыйытыгы эһиллэртээһиннэри өгөртөттүлэр.

Иһиллэһинэ ортотугар лекциялар өрдүк үгүстүк общественной-политической темаларга өгөрүлүлэр буолдулар. Советскай, хаһайыстыбанын тарилталар салайааччылары ССРС таас уонна ле политика, бэйэлэрин тарилталар билээни уонна эбэһэсталинни бонноруулары туругун туһунан үлэһиттэргэ иһитинэрээлэр. Үлэһиттэр политической уонна үлэбэ активностара үрдээн иһэр.

Итин тэҕинэн партийной-политической информации тэрийин туруга билигин көрдөбүлгө ситэ эһиллэһэбэт. Иһиллэһинэ үөрөдүн иһиллэһэ культуратын таһыма үрдэһиннэргэ сөн түбөһүннэри иһиллэһэ-политической үлэ формаларын уонна ыһааларын тунсарыны, маһааха саһаны киһигин олохтоон иһин, тэрийин өлүс быһаарынык матылаалар. Үгүс партийнай тарилталарга политинформатордар ананан баран утумнаахтык үлэлээбэттэр. Агитатордар, агитатордар үлэлэрэ олохтоох Советтарга быһбардар кэннэлэртэн билээрдик мөлтөтүлүһүнэ. Билигин даһаны сайынты кэмгэ формаларга уонна өттүгүр эһиллэргэ полит-тэрийлээччилэр үлэлэрэ саһалаһа иһин.

Иһиллэһинэ бары араһатын, өрдүк ыччаттар ортолоругар политической информации утумнаахтык өгөрүү шалаһа илик. Маһааха хаһайыстыбанын тарилталар салайааччылары үлэһиттэри, иччаты политической өттүнэн иһитинэ үлэлээһиннэри, общественной-политической темаларга лекциялары, боспаһкыри өгөрүлүлэрэ ситэ сүөх. «Знание» общество сөрөх чилиһинэ лекцияны өгөрбөт маһылаһа таһаарылар.

Маһааһа сүбүөх партийнай тарилталар уонна парткомнар коммунистарын уонна үлэһиттэр кэмэ маһсааларын ортотугар партийной-политической информации өгөрүүнү, иһиллэһэ-иттэр уонна тэрийэр үлэни тунсар сорукутаахтар. Маһааха лектордар, пропагандастар, политинформатордар, полит-тэрийлээччилэр уонна агитатордар үлэлэрин саһааһыны тунсарылаһа, кинилэр састаантарын сүүмэрдэһиннэргэ, кинилэргэ системалаһа көмөнү өгөрүүтэ, семинардара, сүбэлэри тийини быһаарыкка бээрнэһэ улаһан болортоһу уураллара көрдөнөр. Парткомнарга куруугун үлэһиттэр семинардара саһаайар методическай советтары тэрийтэллээххэ.

Партийнай тарилталар секретардара, бары советскай, хаһайыстыбанын уонна общественной тарилталар салайааччылары үлэһиттэр коллективтарын моральной-политической туругун иһин эһиллэһэ сүгэлэрин, кинилэртөн салайааччы—иттээччи быһаарытын көрдөбүдү туруоруларын өйдөөн туран, дойду политической, экономической, социальнай уонна культурнай өлөрүн, ан дойду баһаарыныктык тустарынан уонна бэйэлэрин тарилталарыгар политическай иһитин үлэ туһунан информацияны тийини быһаарыкка өгөрбө эһиллэһээхтэр. Салайааччылар информацияны конференцияларын уонна депутаттар быһбардааччылары кытта көрөһүүлэрин, парткомнарга, партийнай тарилталарга уонна коллективтарга салайааччылар отчуоттары, информацияларын системалаһахтык иһитин тэрийлээхтэр.

Научнай-естественной, научнай-технической баһиллэри иһиллэһинэ киһигин пропагандалаһаһа «Знание» общество оройуоннары тарилтэтин иһитинэ улаһан сорукутар тураллар. Олохтоох бэйэһэ уонна радионан бээрэн редакциялар информацияны тунсарылаһа, лектордарга, политинформатордарга, агитатордарга көмөнү өгөрүүтэ үгүс үлэни ыһтар эһиллэһээхтэр.

Партийной-политической информации бары өттүнэн үрдүк таһаарыныктык туруоруу—партийнай тарилталар улаһан эһиллэһээх сорукутара.

Хонуулардан сонуннар

Краснодар. Кубань механизатордара бүрдүтү уонна бүрдүк өтүн баһыһалартан хомуйан баран, хадьымалы көбүтүүнү уонна ыһары хорутууну саһалаһылар. Билигин көһөһиллэри кытары сөргө сүүһүнэн аһаарынык көчкөннэ өгөрөр уонна сэмэ ыһар агрегаттар үлэһиллэр. Кырай хаһайыстыбаларыгар быһыллар уонна өттүгү өхсүүлэр культуралар иһиллэһа быһыл сайын 300 тыһыынча гектардан өрдүөдө.

Бийиһи дойдубут хөргөһүнүгү үүннэриһэ ан дойдута бастакы мөһтөһүн ылар. Быйыл хөргөһүнү 3 мөлүүһөтөн таһса гектарга иһиллэһиллэ. Билигин көһөһиттар уонна совхозтар механизатордара хөргөһүнү хомуйар көһөһиллэри хөмүүр үлэһиттэр бөлөһүннэлэр. Үгүстэрэ нөһмүү хөмүүһэ таһсан үлэһин ыһааллар—культура эрдэ ситэр сортары хөмүүһү бара турар.

Саха сирин хөдүһаларыгар өт хөмүүһа саһалаһа, Сүөһү аһаарытын сөрөгүһаһаһыны дэлгэһэр иһин республика колхозтары уонна совхозтара сыл аһыһын хөдүһаларын тунсаран иһиллэр. Быйыл 1600-төн таһса механизацияланьыт мөһтөрүһүнэй эһиллэр тариллэһиллэр. 200 тыһыынча көһөһэ гектар сир тунсарылаһа уонна иһиллэһүүтүлүһүнэ.

ССТА.

Татарскай АССР. Советскай Сөһө араас куораттардан эһиллэһэри уонна кыраһыһса таһылаһаһа ыһааллар—сүүһүнэн киһи күһкөһэ Ленин үөрэмэһит, революционнай үлэһин саһалаһыт Казанькаһа университет бөрүөгүн улаһаһык долгуһа аһаалдыһаһтар.

СНИМОККА: университетска В. И. Ленин музей-хөһүгүр. Маһна 1887 сылаһаһа В. И. Ленин, юридическай факультет студена, лекциялары иһтэрэ.

Б. МЯСНИКОВ фотота. ССТА фотохрониката.

ЫБСЛКС КК ПЛЕНУМА

МОСКВА, ССТА. От ийин 15 күнүгэр ЫБСЛКС КК VII пленума үлэтин саһалаһа.

Иччат иһитинэ коммунистическай уонна рабочай партилар ан дойдутаһа Сүбэ муһыһаһтарын түмүктэрин туһунан ССКП КК Политбюроһун чилиһинэ, ССКП КК секретара М. А. СУСЛОВ даһылаат өгөрөдө.

ЫБСЛКС КК пленума ССКП КК бөс ыйыһаһа (1969 сыл) Пленумун Уураһын, иһитинэ коммунистическай уонна рабочай партилар ан дойдутаһа Сүбэ муһыһаһтарын түмүктэригэр бариллэбит сыһаарынык биир саһаһан бөһирһир быһаарыһыны иһиллэһа.

ЫБСЛКС КК ПЛЕНУМА ҮЛЭТИН БҮТЭРДЭ

Москвада ЫБСЛКС КК VII пленума үлэтин бүтэрдэ. От ийин 16 күнүгэр иһин кыттыһаһаһа ССКП КК «Владимир Ильич Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутугар бөлөһүннэһи туһунан» Уураһын толорууга консомольскай тарилталар үлэлэрин туһунан иһин бөлпүрүүһү дүүһлэһтилэр.

Пленум биир саһаһан уураһы ыһыһа, онно советскай иччат иһтэ-бөлөһө даһаһа—В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутугар үлэһэ—политическай сүһкэһн өрө мөһөһүлүүһөн бөлөһүннэһэ бөлөһтэһэн эһиллэр.

Пленум кыттыһаһаһа производство эдэр бастыһгары—Социалистическай Үлэ Геройдарын, Ленин орденын кавалердарын, Ленинскай бириһинэй лауреаттарын «Юбилей иһиннэһэһи хас биирдии күһү ленинскай өхсүүлаһаһа үлэ күһүгэр нубулутоохха!» дииһн дойду иччатыгар ыһыһыларынын иһитин өйөүтүлэр.

ССТА.

СОРУК—ОТТООҺУН ТЭТИМИН КҮҮҮРДҮҮ, ГРАФИККА КИИРИИ

★ ★ ★

Ыһыһылаһтарга

Сылаһ. Ый агарын түмүгүнэн иһитинэ иһин төһөрү механизироньыһылаһтар барыта 662 гектар сире өһүстэрдилэр. Иһитинэ 401 гектарын муһтардылар. Көһиһин 1225 центнерэ тийдэ. Оттоһунига барыта 11 эһенэ, өл

Бийиһи көрр.

ГРАФИГЫ 118 БЫРЫҺАНЫНАН

Кытаһаһа. Сүбүрүүскай аһыһан совхоз бу отделениһын 1 №-дээх бириһэдэһиттэр түөрт эһенэ үлэһиллэр, 76 рабочай оттоһунига кыттар. От ийин 15 күнүгэр диири 236 тонна өт көһөһиллэһэ үһүнэ күрүөһинэ. Иһитинэ быһыл өттөнүөхтээх өт 12 бырыһыһа бөлөһүннэһэ.

Нестерев И. М. салайар көһүтүн эһенотун отчуттара 785 центнер бастыһ хааһыһылаһаһа оттоһунулар. Кинилэр графиктарын 118 бырыһыһан төһөрүн, бириһэдээ бастаан иһиллэр. Повгородов А. Д. эһенота иһи көһгэ 533 центнер өтү кабинета.

Г. АФАНАСЬЕВ.

БОЛТОҢО ОТЧУТТАРЫГАР

Отделение иһин бириһэдээһиттэригэр от ийин 15 күнүгэр диири Коло-иһин эһеноларыттан К. Навлуцкай уонна В. Егоров эһенотта 1920 центнер өт көһөһиллэһэ, иһаһа 500-түү центнер кабинета 57 бырыһыһан туолан иһиллэбит өттөннүлэр. Кинилэр иһэр. Ол эржэри маһа бастыһ графиктарын эһинэ күөһаран үлэлээх эһенолар баһаллар. Ол күрүдүк Н. Г. Сленцов салайар мөһтөрүһүнэй эһенота графиктын 132 бырыһыһыһан төһөрдө.

Бийиһи көрр.

НЭИЛИК КҮҮЭЗ ТҮМҮЛЛЭР

Үлэһиттэр депутаттарын Одьу-суун нэһилиһинэһа Советын нөһөһкөһа бу күһнэргэ нэһиликэһи иһинэһи бары тарилталарга өттүргэ соруудаһтары тиһтэрэ. Соруудаһтары кырдыаһтар эһинэ ыһааллар. Кинилэр Ленин аһыһан

Д. ЕФРЕМОВ.

Эркин Эркинн аатынан колхозка Сидорова Анна Андреевна автокисиник биллэр. Кинофильмдэрин улазыбын тухары бастык үлэ-лээхтэр ахсааннарыгар сылдыар. Пятилетка төрдүс сылыгар бикрини фурежной ынахтан 2200 кг үтүү ырыге дин урдэтиллибит эбэһээтэлистик бэни ылыммыта, икки тыһыынча лөхтөр хамсааһыннарын биир көбү-лээчинэн буолбуте.

Сыл бастагы агарын түмүгүнэн кири бикрини ынахтан 1102-кии кг үтүү ман кэллэ. Ол иһиттэн маннайгы сайынгы ыйга—бэс ыйыгар—фуражнай ынах ахсыттан 328-тыи кг үтүү иллэ. Бу күннэргэ ынахтан уон-уон иккилии кг үтүү ыыр.

СНИМОККА: колхоз Хөлгөдөтөосу Биргээдэтин ыаньыксыта, коммунистическай үлэ ударнига А. А. СИДОРОВА.

П. СЕДАЛИЩЕВ фотота.

Оройуон киинэтин үлэһит-тэра В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутугар анал-лаах республиканскай конкур-са ситиһилээхтик кытталлар. Бийиги пятилетка төрдүс сы-лын бастагы кыбартаалын тү-мүгүнэн бэйэбит зонабытыгар кыайыллаабынан буолбуппут, кинофикация управлениетин уонна культура үлэһиттэрин профсоюзун обкомун көһөрүл-лэ сылдыар Кыһыл знамяла-рын ылар чизэстэмиппит уон-на Бочуотунай грамотанан на-бараадалаанылпыт. Оттон Бу-түн Россиятаагы социалисти-ческай куоталаһыыга кыттан, харчынан биризмийэбэ тикси-биллэп.

Оройуонга 22 киноуста-новна үлэһиттэн 18-тара былааннарын аһара толорду-лар. Арай Чакыр (кинотеханик Иннокентий Лебедев) уон-на Сылга (кинотеханик Сте-пан Лебедев) установкаара былааннарын толорботулар. Иккис кыбартаал устата бы-лаан көрөөччүнү хабыыга 128,4, оттон үп кириитигэр 119,6 бырыһыаннарын тол-лоруллан түмүтэннэ. Онон сыл агарыгар үп кириитин сорууда 124,8 бырыһыанга тирээлииннэ, ити былааны та-

һынан 10000 сояк эбии хо-мулланыгар тирээтэ.

Стационардар нуоталаһы-ларыгар Дириг киноустановка бастаата, үлэ бары кө-рүгүнэригар кыайан, көһөрүл-лэ сылдыар кыһыл выпелы иккис тээи илдэ хаалла. Ман-на агардас үп кириитин бы-лаана 163,8 бырыһыаннан толорулунна—бу оройуонга саамай урдүкү көрдөрүү. Сага типовой нуууупка көһүүлэри-гэр «Ксенон» дин аппаратара туруеруллабута. Старшай ки-номеханик Карпов И. И., кө-мөлөһөөччү Федосеева М. М. уонна моторист Степанов И. Н. оройуон бастык кинофикатор-дарынан буолаллар. Кирилэр үтүө суобастаах үлэһиттэн киинэни көрдөрүү хаачысты-батын лаппа туспардылар, из-вилизиинэ миннэбэ сылдыһы-тын балачча элбэтэри ситис-тилэр. Бэйэлэринэн үлэһитэн аппаратнай динэ муостатын цеменнээтилэр, истэһэлэрин штунатурналаатылар уонна бэй-лэлэрэ фильмохранилищени туттулар. Онон нылгас кэм иһигэр киноустановка турар сирэ бары техническай-баһа-арынай көрдөбүллэргэ толору эппизтикер буоларын хааччы-дылар.

Оройуоннаагы көрүү-көн-курска сыл агарыгар иккис ккис тээи I категориялаах ки-номеханик Макаров И. К. үлэ-лиир интернат-оскуола уста-новката ылла. Быйылгыттан манна иэтит экраннаах филь-нэр көрдөрүллэллэр. Оттон ле-нинскэй темаларга аналлаах хартыыналар лекция, бэсиздэ добуһуоллаах көрдөрүллэллэр улаханнык биирэннэ.

Биир үчүгэй үлэһиттэр ах-сааннарыгар Соловьев киноу-тановката кириэр. Оройуон бу үһүк, ыраах кэлиилэргэр суол-иис мөлтөбүнэн кинофильма-ры бырактары биллэр күчү-избэйдэрдээх. Ол да буоллар киномеханик Константинова А. Д. миннэни пропагандалаа-һыны үчүгэйдики тэрийэр, ки-инэни көрдөрүү тула араас пруттээх үлэни сатабыллаах-тын ыһтар буолан былааны нуруутун аһара толорор кыа-бы үөскэтэр. Олохтөөх оскуола иһинэн тэриллэбит пионерскай кинотеатр ааспыт сыл бэриэ үлэһээбитэ.

Максимов И. П. киномеха-ник идэлэммитэ 25 сыл буол-ла. Кино Калинин аатынан колхоз икки бөһүөлөгүн—Мэздийэни уонна Төлөй Ди-ринин—хабан көһө сылдыар

установканы сөрөтөбүн үлэ-лэ-тэр. Конкурсна кыттарга ур-дэтиллибит эбэһээтэлистик бэ-ылыммыта уонна оройуон ки-нопередвижналарын үлэһиттэ-ригэр ыгырыы таһаарбыта. Онтукатын бигэтик тутуһар—былаанын 183 бырыһыан то-лорон бастаан иһэр.

Аһан иһэр сыл алта ыйда-рыгар үчүгэй түмүгү райста-ционарга (механик Дьячнов-ская Е. Е.), Мындабаайыга (механик Лыткин С. К.), Оды-луунга (механик Харитонов Е. В.) ситиспиттэрин бэлиэ-тиэххэ сөл. Кирилэр үп кири-итинэн кирибилэрин 123—133 бырыһыан толорон излли-лэр.

Быйыл советскай кинемато-графия 50 сылын туолар. Оройуон кинофикатордара бэй-лэлэрин юбилейдарын өссө кэр-рээ бэлэхтээх көрсөргө дьулу-һаллар. Оттон улуу сирдэит В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын чизигэр ытыллар конкурсна кыттан, ити үөрүү-лээх датага үлэбэ сага кыа-йыылаах тийэргэ социалисти-ческай куоталаһыы знаматын урдүктүн көтөхтүлэр.

В. МАКАРОВ, киносеть директора.

НАРОДНАЙ ХОНТУРУОЛ КОМИТЕТЫГАР

КӨМӨ ГРУППАЛАР ҮЛЭЛЭРИН ТУПСАРАР ИҢИН

Народнай хонтуруол оройуон-наагы комитети Ленин аатынан колхозтаагы народнай хонтуруол группаларын үлэһитин туруугу туһунан бөлүрүөһү көрдө. Онон народнай хонтуруол голошной группатын председатели Васильев М. Г. отчуота итилиннэ.

Комитетке колхозтаагы хонту-руол группалара балачча үтүө үлэни ытталара бэлэтэннэ. Колхоз Мындабаайытаагы уча-стакан группата (председатель Лыткин С. К.), Одылууннаагы группата (председатель Батучин П. И.) кэксэ бөрөбэркэлэри ыт-тан, ол түнүктэрин участвак Со-ветыгар, колхоз уонна сельпо бырабылыанньаларыгар, иһиллээк Советиц исполкомутар туруорав, үлэбэ баар итэһэтэри туоратар дьаһаллары ыттылар. Ол курдук общественнай сүөһү ыстыгыт тү-рүтүр, сааһы ыһыыга бэлэмни-иннэ, арыы ыһахтары үлэһити-гэр, оту уонна бурдугу ороскуот-тааһынга, техника үлэһитэр, сельпога бөрөдүүктаны таһаары көрүүгө-харайымыта ту-тууга, оттон да атын үлэһиттэр бөрөбэркэлэр ытыллан дьүү-лэммиттэр. Колхоз уонна сельпо бырабылыанньаларынан буруй-далхтар эппизтикэ тардыллыбыт-тар.

Колхоз парткомутар Анна участвак социалистическай бас биллини харыстаабын уонна кэм-чилээһин режимин тутуууга уонсай партинай мунунах уура-дын толоруу туругар голошной

группа бөрөбэркэ ытан бонну-руөһү туруорбут. Итинэн сибээс-тэн, колхоз бырабылыанньатын мунунарынан таһаарыллыбыт итэ-вэстэргэ тустаах буруйдалхтар эппизтиккэ тардыллыбыттар. Биргээдэнир Аржаков Д. Т. төрө-бүт 40 ыһаары 24 №-дөөх от-чуокка киллэрбэтэрин, ол түмүгэр үтүү аһара ороскуоттааһын тах-сыбытын, биир кэмгэ төрөбүт ыһаары 7 хонүөр диири эмиз 24 №-дөөх отчуокка киллэрбэтэ сылдыһыттары уонна 11 си-биһиннэ итэвэс буолбутун бөрө-бэркэлэри киноттөрбүттэр. Пи-ломатериалы ороскуоттааһынга, оту үөт снэһиннэргэр, оттон да атын бөлүрүөстэргэ бөрөбэркэ-лэр ытыллыбыттар.

Народнай хонтуруол комитети,

итини тэгиһин, хонтуруол груп-паларын үлэһитигэр элбэх итэвэс-тэр бааллары бэлэтээтэ. Голош-ной группа (председатель Васи-льев М. Г.) участвактардаагы группалары мөлтөхтүк салайар. Группалар былаана, инициатива-та сүөх үлэһитлэр. Кэлип би-ризмэбэ Мындабаайытаагы группа председатели Лыткин С. К. үлэ-тин мөлтөһүт. От хомуруугар бэ-лэмнэни үлэбэ, тутууну ытымы-га уонна инвентары көрүүгө-хара-йымыта народнай хонтуруол орой-уоннаагы комитети бөрөбэркэ ыттарга бөрөбүт дьаһалын толор-ботохтор. Народнай хонтуруол группатын мунууга Мындабаайы-га оһоһуллубатах. Профтехшкола-га өвөт тэриллэбит. Группалар активы мөлтөхтүк туһаналар, группалар сөрөх чилиһинэрэ үлэ-лэригэр аккаастаһаллар.

Народнай хонтуруол комитети Ленин аатынан колхозтаагы го-ловной группа председатели Ва-сильев уонна участвактардаагы группалар председателири Ба-тучина итиннэ Лыткины группа-

лар үлэһитин кыбартаалынан оһо-һуллубут былаан быйыһынан системалаахтык ытталларыгар, итиннэхэ сезоннай үлэһиттэ бэ-лэмнэһингэ техниканы үлэһити-га, көрүүгө-харайымыта, кэмчилээ-һин режимин олоххо киллэрингэ, үлэ уонна бөрөдүүксийа хаачыс-тыбатыгар, тутуу үлэһитигэр, он-тон да атын боннуруөстэргэ бөрө-бэркэлэри бастааһынайдык ыт-тан, баар итэвэстэри туораттарар дьаһаллары тутатына ылан иһэл-лэригэр соруудаһаата. Онон кири-бит эрэ үтэһүүн уонна тахсыбыт эрэ итэвэстэри бөрөбэркэлээһи-нинэн мүһүрдүмүттэригэр сүбэ-лээтэ.

От ыйыгар инвентардари кө-рүүгө-харайымыта (кулуунтарга, балыһаларга, оскуолааһарга), ту-туу үлэһиттэр уонна бурдук хому-руугар бэлэмнэһингэ бөрөбэркэлэ-ри ытталларыгар сорууттары ту-руорулуунна. Оттуур эвеноларга, сайынгы фермаларга бастах үлэ-лиир постары тэрийлэллэригэр, эбэтэр группа чилиһинэригэр сн-һааралларыгар, профтехшколага

бастааһыаннай ноһу тэрийлэллэри-гэр этилиннэ. Группа үлэһиттэр специалистары активы киригик тардалларыгар, үлэһээбэт группа чилиһинэрин ууратан, үлэһит дьоннорунак солбуһан иһини ко-митет маадалааһынан аахта.

От ыйын 15 күнүгэр диири үлэни научнайдык тэрийини Со-ветиц колхоз парткомунан, бырабы-лыанньатынан тэрийтэрэн, Совет үлэһиттэр практической кыттылына ыларга. Бу күннэргэ участвактар-га народнай хонтуруол группала-рын мунууктары тэрийлэллэригэр, группалар ыһтар бөрөбэркэлэри уонна ыһылыбыт дьаһаллары мааһага киригик пропаганда-лаан, иһитиннэри иһэллэригэр соруудаһанна.

Народнай хонтуруол комитети группалар председателири кол-хоз бырабылыанньата государ-ствога хаарбах тимирин хомуһан туттары былаанын толоруутун күннэте кытаанахтык хонтуруол-лууларыгар уонна алтынныи I күнүгэр диири сыллаагы былаан-нын толорторор эбии дьаһаллары ытталларыгар эбэһинээстээтэ.

Эргинэн үлэһиттэрин активыгар

Совороттарыта эргинэн үлэһит-тэрин оройуоннаагы активыгар «Кооперативнай бас биллини хары-стылар, арастаралтын уонна үбү снэһини утары охсуһар дьа-һаллар тустарынан» Роспотреб-союз бырабылыанньатын уура-дын олоххо киллэрини туһунан боннуруоһо дьүүллэһилиннэ. Дик-кылааты эргинэн үлэһиттэрин идэлээх сөһүн оройуоннаагы комитетин председатели таб. Дюдороз П. И. өһөрдө.

Актив иһтэһылаахтара оройуон эргинэн систематыгар итэ-вэстээһин уонна үбү снэһини ту-балталары көм да тахса турал-лар дин бэлэтээтилэр. Кытаан-нак сельпотугар ыскылаат са-биһдессэбэ Макаров Д. П. 1245,

Туһаһээтэни маһаһыи продавец-тара Местников В. Г. 1400, Ве-лаев Н. П. 500 сояк итэвэстээ-һини таһаардылар. Итэвэстээһин атын да сельполарга эмиз та-һаарылыныа.

Ити сүрүн бириччаниннэн эр-гинэн тэрилтэлэрэ үлэһиттэринэн мөлтөхтүк хаачылыыларга буолар. Ол түмүгэр үлэбэ туһа-һах дьоннор ыһылааллар, үлэ-һиттэртэн көрдөбүл кэмтатыл-лар. Ол курдук Туһа маһаһы-ныгар итэвэстээһини таһаарыт Белова Н. П., Кытык-Кутда маһаһыныгар итэвэстээһини та-һаарыт Ваякинов О. А. салгыи үлэһити сылдыаллар. Ол сылдаан Ваякинов О. А. итэвэстээһини салгыи таһаарда. Оттон Чурап-

чы остолобуоһугар буфетчицадан үлэһити сылдаан 1100 сояк итэ-вэстээбит Тоскина А. В. культур-най таһаардары атыһылар ма-һаһыи оһуоралынан хаалды-рыллаа баран, маһаһынтан 520 сояк харчыны уорбута ту-тулуунна.

Сельполар бырабылыанньала-рын председателирэ, бухгалтер-дара үлэһиттэри иһтэһинэн, кири-лэр эппизтиһэтэрин урдэтиннэн, үлэһитин хонтуруолааһынынан олох мөлтөхтүк дьарыктаһаллар. Чурапчы автовокзалыгар буфет-чицадан үлэһээбит Винокурова Т. П. үлэһити маһырыатарын, үлэһити хаачыстыбата мөлтөүтү урдүнэн, Чурапчы сельпотун бы-рабылыанньата ханнык да кө-

мөнү өһөрдөтөбө, биирдэ да ин-вентаризация ыһыптаһа. Ол түмүгэр Винокурова 761 сояк итэвэстээтэ. Оттон Амва сельпо-тугар Кириллин П. В. снэһиде-снэйдээх ыскылаакка 1968 сыл балаан ыһыттан тутуһуу ыт-тыллар да, баччааһыга диири тү-мүктэнэ илик. Сельпо салалтата маһаһа ханнык да дьаһалы ытбата.

Эргинэн тэрилтэлэрэ ыскылаат тутуулабатыттан таһаардарын аһаһа каллаан аһыгар хара-йалларыттан, суол-ниэ мөлтөх буолан, суолга таһаар идэ-һымыттан эмиз улахан орос-куоту сүгээлэр.

Эргинэн үлэһиттэрин активы таһаарыллыбыт итэвэстэри ту-ратымыта туһаһаан уурааһы ылыныа.

Е. УСТИНОВ.

ДЬОҢУННААХ ТҮМҮКТЭР

Германи Демократической Республикатын үлээн итгэлччилэр ГДР партийнай-правительственной делегацията Советскай Союзка ила сыйдымтын сүткэн суолталах сойотне быһытынан сыанаамамылар. Оу ыйын 7 күнүттөн 14 күнүгэр диири солданын барыт ити киди кэмгэр икки госуларстволар сыйлар партийнай, госуларственнай дителлэрэ быраатты дотор-донуу, иетин сыйынан быһытыгар-майгытыгар ССРС-ка уонна ГДР-га коммунистическай уонна социалистическай тутуу проблемаларыгар, кинилэр икки ардыларыгар араас оруттөөх сыйыанна-быһылар салгы дитригиллэрэ-гар, сыйдалларыгар санааларын ивэнттик уонна кэдүүстөөхтик атаастаылар. Оуоха бари биир-иурустарга тылору сөн түбөчү-лүн көбүһэ.

Патриоттар утары охсуулара

ХАНОЙ. Оу ыйын 15 күнэ, ССТА. Соуруу Вьетнам патриоттара американыскай агрессордига уонна кинилэр маршонтелларига салгы охсууну өтөрөлөр. Вохолонуу бачыат агентствотыгар сизгээн турал, ВНА агентство биллэрэринэн, оу ыйын 9 күнү-нээри түүн ВНСК подразделения дара Митхо провинция алта оройуоннарыгар өтөөх позицияла-рын атаакалаатылар. Оу түмүгэр өтөөх өлбүтүнэн уонна бийыр-бытынан 240-ча кинитин сүтэр-дэ. 4 №-дээх стратегическай суол-га сыйтар Балаи оройуонугар американыскай сэрнилэр 50-тан тахса саллааттара уонна офицер-дара уруххалаанна, 19 байыан-най массына, биир вертолет ту-халтан таһаарылына.

ИОРДАН ӨРҮСКЭ ЫТЫАААҤЫ

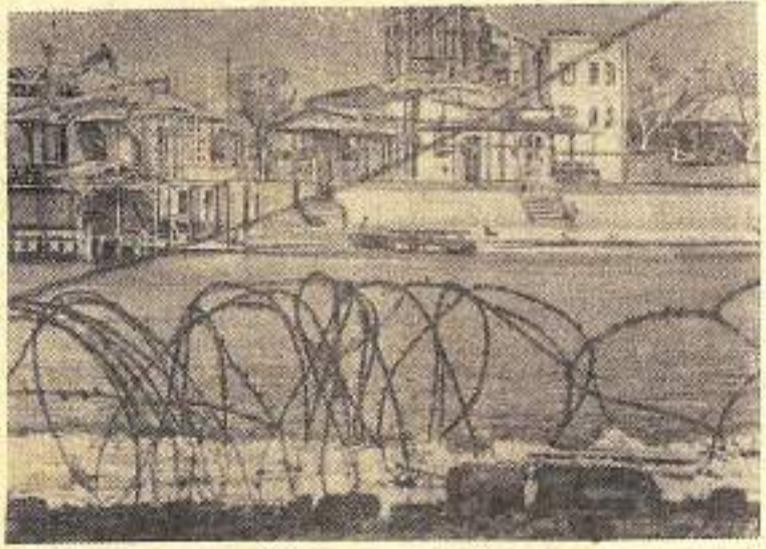
АМАН. Оу ыйын 15 күнэ, ССТА. Баданыз иккэ түүн ираныскай провокатордар Да Хрет Аль-Над-жар оройуонугар, Иордан өрүс-хотолун соуруу өттүнэн иордан-скай чаастар позицияларыгар ми-нометнай уонна артиллерийскай уоту астылар. Бу туһунан бүгүн иорданскай сыйлэниилөөх күүс-тар командованиеларын предста-вителэ биллэрдэ.

ГДР-ы билиниэ — олох көрдөбүлэ

Бонн. ССТА. Холбонуктаах Арабскай Республика уонна атын госуларстволар Германия Демократической Республикатын били-ниилэрэ бүттүүн немецкай поруот интернаестарыгар уонна Европада өйө интернаестарыгар сөн түбөһөр, дитэ Германия Коммунистическай партиитын (ГКП) бырабы-лыаннаатын предетанителэ. ГДР-ы утары Бонн иытар по-литиката, диин билиэтээн итэ ки-ни, букатын тоһуона. «Хальштейн өйө интернаестарыгар сөн түбөһөр, доктрината» күһүлүү барда.

Канадаҕа кылаассабай охсуһуулар

Оттава. ССТА. Канада рабочай-дара монополизилар үлээн итгэлччилэр бырааттарыгар уон-на өлөхторун илгэтигэр кинэн киириилэрин утары дүүккүөр-дөөхтик охсуһааллар. Садберига уонна Порт-Колборнега (Онтарио провинцията) «Интернашил ин-кел компани» бас билэр завод-тарын 17200 рабочайдара забастовкалаатылар. Үлээн итгэлччилэр бари-барыта быһытала суох мариы турарынан хамнаһы үрдэтэри модьуйаалар. Британскай Колумбия провинцияра «Бритиш Колумбия теле-фон компани» телефоннай компи-ния 6 тыһыанча рабочайдара уонна сулууснааахтара бастаан-нылаабыттарга икки иэдиэлэ буол-ла. Кинилэр эмис хамнаһы үрдэ-тэри модьуйааллар. Квебек провинцияра 11 тыһыанча туттач-чилэр икки ийи быһа забастов-калаабыттарын түмүгэр туруор-бут модьуйуулары сөрөгүн си-тистилэр.

Египетскай уонна израильскай сэрнилэр икки ардыларынаабы Суэцкай ханаал устун уоту тохтотор линияга белеһыанна сии биир уһулумчу тыһааһыаннаах. Израильскай артиллерия Суэцкай ханаал биирэгинээри ХАР позицияларыгар уоту аһа турар. СНИМОККА: Египет Эль-Мангара куоратыгар израильскай артил-лерия ыталааһынын кэнниттэн урусхалламмыт дымлэр. ЮПИ—ССТА фотолара.

таах сирин көрдөрбүтэ. Делегация бэйэтин олоһун, үлэтин көпсөөбүтэ рабочайдар суруктары и туттарбыта, Ильяһи бэйэтин харыстанар-га көрдөспүтэ уонна түргэни-кит үтүөрэрэгар бадарбыта. «Эи садкар хаттаан олоһула-лубут ийиһилэр.— диин кини-лэр суруйбуттара,— эи тур-гиттик үтүөрэргэр көмөлө-һүүхтүһүнэр». ...Онтон ила Ленинскэй Горскай ийиһи сада чөлги-һэр. Рабочайдар бөлөхтөөбүт кырачаан мастара аны сип-кит-хоппут улахан мастер буола үүнүлэр. Хас саас ахсын Глуховка комбинатын рабочайдара Горскай санат-тан-сага мастары олордол-лор. Оуоха Ногинскай куо-рат 5 №-дээх оскуолатын пионердара, урукку адала-рын, эһэлэрин ити үгөстөрүн салдаан, глуховецтарга садм олордорго уонна үүнэрэргэ көмөлөһөллөр. Д. СМЕРНОВ, ССТА көрр.

Ленинскэй Горскай хас сый ийиһи сада чөлги-һэр. Кини историкта бийиэхэ Ленин аатын кытта сыйбөө-төөх атын туох бари курдук ураты болго уонна күлү. ...1923 сыл күһүнүгэр Глу-ховка текстильщиктэра Ильяһи бари сыйдыарга уон-на бөлөх өгөрорго быһаарым-зыттыра. ...Владимир Ильяч айытпа-ны өлүс таптыыр,— диибитэ рабочай дьахтар Катерина Дорохова. —Чэйинг, Горскай ийиһи садаи олордүүххэйиһи. Ити эгинни бари собулаан Ленинскэ барар делегация ийиһи үнүгөстөөх 18 мас ум-наһын илдэ барбыта. Влади-мир Ильяч кылдыттары үө-рүүнэн көрсүбүтэ. Ол эрэри бөлөх туһунан истэн баран, кини собулээбэтэхтин тутту-бута. Онтон рабочайдар олор-дорго кыра мастары адалыт-тарын истэтин, гута сэргэх-сыйэ түспүтэ уонна үөрөн-көт-төн хайна олордор табытас-

Редакцияга СУРУЙААЛААҤ

МУНАН-ТЭНЭН ОЛОРОБУТ

Хадар сельпота икки массына-нааах. Оттон биирдэстэрэ иуус устар ийтин илгэһан турар, ти-һега суурара биллибит. Соготох ийиһиэх өдө курдук массына-ллахыт биир күн хаамыта буол-лар, иккис күнүгэр алдынан тур-тар. Иксан, Эрилик Эристини аатынан көлхөлөн, таһаарс ба-рахтараары, массына көрдөһөн көрдөхтө, диспетчер Флегонтов И.И. «сөүх» диинтөн атыны билбит. Ол түмүгэр билиги сель-побут атымыһыр төчсалара бөрө-дүүктаяан кыһан хааччылы-бат туһалталаар— үгүстүк тахсар. Холбур, кампит, бирээнник, чачыкка сыаналаах чэй, өвүрүүт астарын кэпсэрбэлэрэ, компот ханык да көрүнүрө суохтар. Бөрөкүт кэллэрин утан 40 дьаа-һык бирээнник кэлбитэ да, 8 маданын үлэстэн өр тыһыах-тыт дуо!

дирбыйдылар. Ол ийин бэйэ-кэри-тэи массына уларсан, бөрч, шир, рассольник кэпсэрбэлэрин ила-ларары Мындагаайыга мытабын. Оробул күн этэ, ошон хантан да дэбээринэһи ылар кыаһым суога. Ыксан, ол камитэ Мындагаайыга сыйдыар райпотребсоюз завтору-гар Р.П. Захаровка дэбээринэһэ биир диин көрдөһөн сурук мыта-бын, өскө завторг суох буолламы-на, А.М. Дьяконовка бээрээр диибин. Кырдык, Р.П. Захаров суох буулан бээрэр, оттон А.М. Дьяконов баар эбит да сурук мыныт кинитэ суох, ошон тугу да бээрэһини диин аккаастаан кэбиһэр. Р.П. Захаров сурун билбитим буоллар, А.М. Дьяко-новка падырыстаан, үгөн-сүктэи көрдөһөн мынытым буоллар те биллэмы эбит. Сельпо бырабыһыаннаатын са-на быһаардамныт предетанител үлэтигэр киирө илэи. Ол бири-чинитэһин Субуруускай атынаг сөүхөз директора Жебсана В.Х. көргүлээбэтэ буолбут. Маннаха үрдүкү турар тарилтэлэр сөнтоо көмөнү өгөрүөхтара диин эрмэ-бит. Оттон райпотребсоюз салаа-тата билиги сельпобуттар аһа-үөлү бырахтарыгыга сөнтоох кө-мөнү өгөрорө ивада. Т. СОКОЛЬНИКОВ.

Бүтэй туһунан

Эрилик Эристини аатынан кол-хоз Холтоботооһу бииргэдэтэ Ыксана, Угуох, Өлөнпөөх, Хан-дарачаайы курдук, үүнүүлөөх дьыла бисе-алта тыһыанча цен-тиер өтү бээрэр, хөдүүһалардыах. Бу сирдэр, кырдык, хөтү өттү-лэрэ өстөөбө бүтэйдэхтэр. Оттон аһар, хас да ийиһиэхэ жакка-лаа олодор өттүлэринэн, бүтэйэ суохтар. Ошон сыйыга, инах сөүбү киирө турар. Холбур, билигин ас да атыыр үөрө-кириэн тал-тыттарынан мөччийэ, таалааны сыйдыаалар. Сылгыһыттар төһө да үүрө саазабыттарын ийиһи, төг-төрү киирө тураллар. Ошон ити сирдари холбүү төгүрүтүү кү-үлүүтүр сөн дии санаһымын. Өч-

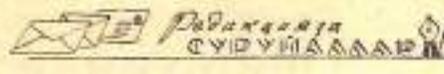
чодуна хайа да өттүлэригитин сыйыга, инах сөүбү киириэ суога-итэ. Ити курдук оттонор хөдүүһа-лары сый ийиһи сыйыа төгүрүчтү бүтэйдир буоллар, колхоз үгө бэрэс илара саарбага суох. Со-рохтор ийиһи, үлэниг илии суо-рунан, кыллыбат суол курдук санаһылар. Дьыһинан, бүтэй тутууттар суолтаны биирэр, сый ийиһи үлэни быһааннаахтык мытан иһэр буол-лохха, баһыналары уонна сүрүн хөдүүһалары күрүөлээһин төһө кыллыбат буолуой? Үлэниг илии тийбит диин этии куотуна эрэ сатааһын буолар. Кыһаннаха оронньоттору да түмэн үлэтигэр кыах баар. Уһугар тийиһи, ийи-мылаһыт да үлэнигтэри туһанар төһө табылыбат буолуой? Т. СОКОЛЬНИКОВ.

Агитбригада айаһа турда

Культура оройуоннаабы өдө-лөи уонна ЫБСЛКС райкомун 11 кийиһлөөх А. Катакинөө сала-йааччылаах агитбригадата айаһа-га турда. Бастакы күнүгэр кинилэр соххоз Догордуураптаары уонна Болтоботооһу өдөлөннеларын өчтүттарыгар уонна фермилары-гар сырыттылар. Ошо Е.С. Дычковскай, А.А. Катакинөө коммунистическай уонна рабочай партиилар аан дойдутаары Сүбө муһыахтарын, ССКП КК Илгунуун, ССРС Верховнай Со-ветын сессиятын, ССКП райко-

муһ илгунуун матырыһаалла-рытан уонна республика, орой-уон олохторуттан лекциялары, бэснэдллэри өгөрдулар. А. Кузьмина, П. Андросов, Н. Петрова ириллары, К. Платонова үнүгүлэри, В. Кондрат-ьева агропатическай нуомурди-рин улаханник астынан көрүс-түлэр, А. Ишкитина хоһоону ар-дуулары, А. Катакинөө көр-күлүү өтөдтары, о.д.а. толоруу-лары итэс тыһынан атаарды-лар. Оттон Д. Беллева адалыт кинигэ кабинтин халабатык илаллар. П. СЕДАЛИЦЕВ.

Берлинге төһөн кэһи баран ГДР партийнай-правительствен-най делегациятын баһынага ГБСН КК Политбюротун чийиһе, Министрэр Советтарын предетелэ В. Штоф делегация ССРС-ка баран кинитин түмүктөрө рес-публика салгы сыйдыгытар улахан суолталаах буолуохтара диин биллэрдэ. Билиги дойдубуттар ГДР пар-тийнай-правительственной деле-гацията сыйдыан барытын тү-мүктөрүн туһунан бөчөккө тах-сыйыт холбонуктаах сыйылыһы-ныага, быастахтык ыллахха, «ГДР территориятыгар баар советскай сыйлэниилөөх күүстэр нацио-нальнай народнай армияны кыта-ры бииргэ социалистическай гер-манскай госуларство арааһы киирбислэрэ тытыллыбат буолуу-тун хааччыааллар» диин били-тээн этилэр. Холбонуктаах сый-ылыһыаннага өрттэр 1971—75 сыларга ССРС уонна ГДР поруот-тарын хаһаайыстыбаларын бы-лааннарын дүөрөлөһини кыта-ры сыйбөөтөх быһаччы проблема-лары көрдүлэр уонна бу уобла-ста бөккөрүн өскөр өттүнээри экон-омическай дьаһалларын сөн тү-бөһиннэрдилэр диин билиһини-лэр. Ыкит аан дойдутаары суолта-та, туох-хайык ийиһи, бу икки госуларстволар атын социалисти-ческай дойдулара кытары бииргэ «Европаны сага байыаннай шир-стэн кутталыттан арааччылаар-га уонна Европа бари госулар-стволарын икки ардыларыгар би-ри өттүнэн айыахтык бииргэ үлэ-лөөһинигэ киниг кыагы иһар-на» диин бигэ дьулуурдаахтары-лан быһаарыллар. Өрттэр иккэн быйларын «Варшавскай дуога-барга холбонмут социалистичес-кай дойдулэр бырааттыи совет-тарын бари өттүнэн бөөрөтүгө» санааларын биллэрдилэр. ГДР салабар дителлэрин Со-ветскай Союзка икиттэрэ соци-алистическай германскай госулар-ство—ГДР Европа уонна аан дой-дү олодор бөчүһүнээх факторы-нын буолбутун өссө төгүд кыды-һыйдык бигэрэгэтэ. Е. БАШМАЧНИКОВ, ССТА.

Пенсия

уонна хамнас

Тыа хаһаайыстыбатын уонна промышленность үгүс салааларыгар рабoчaйдарынан уонна маастардарынан үлэһит кырдыарас-тарга аһамыт пенсиялары төлөөһүгүгэ улахан чөлчөтүктөр өһөбүлүнүлэр. Аһамыт уонна чөлчөккү промышленность, тутуу матырыйаалларын промышленно-бын рабoчaйдар, маастардара, ту-тар-монтажтыыр уонна тутар-өрө-хүөнүүүр тэрилтэлэр рабoчaйдар, маастардара, прорабтара, политех-нической промышленность, си-лбөөс предпринимеларын сорох итэ-лэрин үлэһиттэра, эмгирефилак-тической тэрилтэлэр, бадыһалар, поликлиникалар, санаторийдар аһан уонна орто персонал үлэ-һиттэра, үп-банк сорох үлэһиттэ-

ра аһар хамнастарыттан тутулуга суох аһамыт пенсияларын 1100 бырайыан малаалара быһаары-лыһа. Үлэһит пенсияларда пенсия-ларын ол үлэһит тэрилтэлэригэ төлөөһүгүгэ, пенсияны тө-лөөһүн кээмэйин администрация уонна профсоюз олохтоох комите-тынан быһаарылар. Оһон пен-сияларда хамнык үлэбэ үлэ-һитлэригэ көрөн пенсия төлө-рү төлөбөрүп билэргэ болгоһотуу ууруоһа.

А. НЕУСТРОЕВА,
райсовет социальной харал-таба салаатын старшей бух-галтера.

Быһыт саас атаарылаһыбыт оҕолор уус-уран оҕоһуктарын оройуоннааһы быһыстакаларыгар интернат-оскуола үөрөнөөччүлэрэ киллэрбөт экспонаттара корооччулар үгүс хайбалларын ылбыттара.

СНИМОКТАРГА: онус кылаас үөрөнөөччүтэ Сена Понсеев бэс мастан хыһан оҕорбут тайа-ба уонна козата итэһинэ тохсус кылаас үө-рөнөөччүтэ Алоша Эверетов эмнэ бэстэн чочубуут ата.

П. СЕДАЛИЩЕВ фотолара.

Оҕолорбут оҕоһуктара

ВРАЧ СУЭТЭ

Кыра оҕо этин-хаанын эрчийии

Түбэлээх СУБЭДЭР

Оһону кыра саһыттан эрчи-ийн кинини физической иттиги систематын кытта сибээстээх. Оһону биэр саһын туолуор дьэ-ри табатык эмийдөннөхтээх. Сэттэ саһыгар дьэри уонна ос-куолага үөрөнөр сылларыгар ре-жимни сөнөөхтүк туһунуһарыла-һахтаах. Эрчийин дьэни, баста-тан, оҕо организмэ тыһынбын шалдымыта утарылаһар дьэбурун үрдэттир, тулуурдаах оҕоруу, ти-рини тымырдарын үлэтин сайма-лары буолар. Ити тымырдар көнөбөт буоллаһтарына, оҕо этин тас арааһыгар хаһаа сүү-рүүтэ үчүгөйдик барар, орга-низма тыһынбын шалдыбатын хааччылар. Эскөтүн тири ты-мырдары кырабаас буоллаһтары-на, хаанын киириһтэ мөлтүүр, тыһынбыр, өһон сылтаан мал-дыар. Ол иһин тыһынбын ута-ры өхөүһүргэ оҕо тириһин ты-мырдарын температура дьайы-тыттан тутулуоттан, түргөһик көһиһэр уонна кыраһыр буола-лары туһунгар эрчийинэххэ наада.

Оҕо организмэгар хаһаа ити курдук түргөһик уларыт-талары курдат аһар. Тири нервтэ тыһынбын олус биллэтир, кини күүрөн тымыр клеткалары-гар аһарар, өһон тымыр көһиһэр, кыраһыр. Сорох иһэлэр: «Туюк буолуй? Атах сымнаһааһы сы-рыттын, биһиги оҕобут эрчил-лиһээх»,—диччилэр. Кырдык, эрчиллибит оҕо тириһин ты-мырдары иһиһэ буолаһнар тыһ-нынбыттан уонна курдары үрэр сүдүһүтэн ылдыһыт. Эрчийи-тэ ууну, салгыны, күн уотун ту-һаналлар.

Эрчийини саһыа ытыл-дыхтаах. Онуоха биримэтин саһыа улаатыһаран уонна уу, салгын температуратын саһыа иһиттан иһиллэхтээх. Оһону үчүгөйдик эрчийи биэр сүрүн усулуобуйатын саһыа быһа ха-с күн айы уһунуу эрчийи буо-лар. Маныаха оҕо доруобуйатын эмнэ учуоттуоһа наада. Эскө-түн оҕо млар эрчиллэһиттэн иһыар, этин тартарар, тириһтэ күс этин курдук быдыһынас ойууланар, көбөрөр, үөрбөт-көп-пөт буоллаһына, эрчийини ула-рыһааха наада уонна урукку өттүгэр сөбүлүүр температура-лаах эрчиллэһирик хатылааха. Эрчийин араас көрүһүр-дээх: тус-туһунан температура-лаах салгыһынан, уунан, күн уотунан, кварц сарданаларынан тынтарын.

Салгыһынан эрчийи кыһын оҕо балтарай мыйдаһыттан, өт-төн сайтан 15—20 хоһуттан са-даланар. Салгыһынан эрчийи саһыа боростуой көрүһүнэн оҕо хоһун күнүнэ 5—6 тогул салгы-латты буолар. Хоё салгына оҕо этин температураһыттан туһу-нан буолуохтаах. Дьэ итинник

эре буоллаһына, салгын оҕо ор-ганизмэгар эрчийэр саһыдымалы оҕоруоһа. Иккитини—оһону күнүс салгыһа утутуу. Итин саас өрдөттөн, кулун тутар ый бүтөһүгүтөн мла, садалаан ба-рэн балаһан мыйа бүтүүр дьэри оҕоруоһа сөп. Оттон кыһын оһону хоё иһигэр форточканы аһан баран утутулар, оһону ол-буор иһигэр тыал түсөт сир-игэр эбэтэр күүлэбэ, аһын аһан баран, итин мөһөөччүккэ уту-туоһа сөп. Маныаха сирейин чараастык арыһан оһунуох-туоһа. Ити салгыһтан хатырба-тын уонна салгын курдары үр-бөтин иһин туттулар.

Салгыһа күүлэбэтин са-һыа 15—20 хоһуттан кыһын 40 кыраадык тыһынмыта дьэри балтарай мыйтан ытар сөп. Онуоха 2—5 мүнүүттөн сада-лаан саһыа уһатан балтарай-ни чаас устата күн айы ы-тыллыахтаах. Салгын ваннатын өдөбө иһин мыйтан мла оҕо-руоһа сөп. Оттон саһын дьэ тыһыгар таһаарыаха. Обургу оҕолор салгын ваннатын оон-дүүу сылдыан малаалар. Маныа-ха эмийдэх оҕолорго салгын температура 20—22, балта-раа-үс саастаһтарга 18—20 кы-раадык буолуохтаах. Бастаан 2—3—5 мүнүүтэ устата, өһон 30 мүнүүтэ, ити курдук икки чааска дьэри уһатылар. Үрдүк температураһаах, дьүдүх оҕолор-го салгын ваннатын оҕорор са-тамта.

Уотун эрчийи оҕо тириһин тымырдарыгар салгыһааһар улахан дьайымы оҕорор. Ма-ныаха оҕо этин бүтүнүүтүн эбэт-эр сорох эре өттүк сууһуоһа сөп. Эрчийини бастаан иһчэ-рэй таһаһынан сөтүһүн эбэтэр ууну кутуһан садалааха. (Уну-оха уу температураһа 28 кыраа-дык итин буолуохтаах. Кэлин иккитин хоһо-хоһо кыраадык аһардыһынан наһатан 18 кы-раадыкка тириллиһэхтээх. Ирө-һөх, раһиттаах, диатезтаах оҕо-лорго уу процедуратын 6 ый буолаһ баран оһоһулар. Оҕо этин иһчэһэй таһаһынан сөтү-үгэ кини этин хаһа эмэ өттүн, иһиттин эбэтэр атаһын сөтүл-дуохтаах. Ута туһу (биэр мс-такаанга чайнай ньуоска дьа-рыһи), оҕеолоһу (биэр мста-каанга биэр чайнай ньуоска-ны) кутуоһа сөп.

Оҕо иһиттин эбэтэр атаһын сөтөн бүтэрээт, тута тириһтэ кы-тарыгар дьэри кураанах, сымна-бас сөттөрүнэн сөтүллар. Оттон бүтүнүү сууһар процедурада киириллэр: сөтүөлэтин (ваннаһа, күөлгэ), бүтүнүү сууһуу, сөтүу.

Маныаха уу температураһа 35 кыраадыктан аһара буолуо суох-таах, саһыа 30 кыраадыкка тү-һэрилар. Уу процедуратын күн айы биэр күнүгэ оҕорор ордук. Оҕо этигэр ууну кутууу биэр саһыттан садаланар. Сөтүөлэ-тин, салгын, уу, күн уота бары биһигэ түмүллэн, оҕо организ-мыгар ордук улахан дьайымы оҕороллор. Иккитини аһыт оҕолору күөлгө сөтүөлэһэххэ сөп. Онуоха салгын температу-рата 28 кыраадыктан наһыһага суох буолара наада. Бастаан 2—3 мүнүүттөн садалаан кэ-лин 5—8 мүнүүтэ тирилли-һэхтээх.

Күн уотунан эрчийини оҕо организмэ салгын ваннатын мла үөрөнөһитин кэһнэ эре садалаа-ха наада. Кыра оҕо күн уотугар 5—6 мүнүүттөн ордук сыл-дыла суохтаах. Күн уотун ван-натын саһыа өһордоххо, оҕо температураһа 39 кыраадыкка тыһа үрдүөн, хоһуоһун, сэмиз-тэ суох буолуон сөп. Саллуктаах аһемиллаах, дьүдүх оҕо күн уо-тун ваннатын млар таһылды-бат. Таба оһоһулаһубут эрчийи оҕо чэһин-чэбдик буолуутугар биэр баһаарар суолтааха.

Оһону эрчийингэ массаж уонна гимнастика биэр сүһүн суолта-ны малаалар. Быһыт төһүө үчүгөй буоллаһына, оҕо сөһо улаатар, тыһына итэһинэ ха-һын эргилэр түсөһ, раһиттан, аһемилтан харыһтыр, тыһа эрдэ таһарыгар, эрдэ хаһары-гар көмөлөһөр, перенэй систе-матын бөһөргөтөр, кытаһаһтык утуһар. Быһыт хамсаһыһара оҕо организмэ бүтүнүүтэ сөһо сайдалларын хааччылар. Биэр саастарын туолуохтарыгар дьэри аһалаах гимнастиканы уонна массажы оҕоруу, кииллэр чэһин-чэбдик буолууларын, хам-саһа-иһемэ сылдыһыларын хаач-чылар. Массаж оҕо биэр мыйда-һыттан оҕоруоһа сөп. Массаж-таһыһына оҕо быһыһыһарын тус-туһунан бөлөбө хаһа дьэки хамсаһалларыттан көрөн тири-һин иһэрийин, быһыһыһарын иһемэһ аргыһы аһаһыт таһар-батын, сүһүөхтэрин иһитин кии-рэллэр. Бастаан иһитин, ата-һын, түөһүн, иһин, ол кэһинтэн көхсүн уонна атаһарын таһы-нарык массажтанар.

Оҕо атаһын тарбаһыттан сада-лаан улаһуһарын, сөтөтүн, буу-тун устун сымсаһар тыһыэ мас-саһтанар. Оттон иһин массаж-тыһыра суон оһоһоһо сытарын хоһу уһаттан хаһас дьэки оһо-буллуохтаах. Көхсүн устатын туһары төттөрү-лаары иһэрилар. Массажы олус нарыннык, оҕо сөбүлүүр буоларын курдук, оһо-

буллуохтаах. Пассажы хамса-һыһары оҕо иһин иһин аһо-һыттын кэһнэ туттуоһа наада. Оттон активнай хамсаһыһары 7—8 ыйыттан оҕорор сөп. Ак-тивнай гимнастикада маһын хамсаһыһар киирэллэр: бас-таан иһин иһититтэн, кэһин аһар иһититтэн тардыһыһарын атаһын үрдүгэр чөһчөтөн өлө-рдуу, атаһар туруоруу, бөкү-һиты, аттатан садалаһарын уһа уонна хаһас иһэһрин уо, д.а. Хаё биһиги хамсаһын 5—6 тогул хатылаһахтаах уонна 3—5 мүнүүтэ устата оһо-буллуохтаах. Гимнастиканы оҕо-рууну оҕо үөрэр-көтөр буоларын курдук тэриһиллэхтээх. Эскө-түн кини атаһтыр, мтыһыр-со-һуур буоллаһына, гимнастика-ны оһорторо да соруһуман. Оҕо мундуһаһына хаһын эмэ ма-ры садалаһан эрерин туһунан эбэр.

Оттон оскуолага киириһ иһ-һинээһи саһыгар дьэри оҕолор-го оһонһуу көрүһнэх физкуль-туранан—мэчигинтэн, скакалка-нан, салааскаһан дьэриһтанна-рыаха, 5-6 саһыттан воһөөпө-дү маһыргэ, 7 саһыттан хайы-һарга, хаһыга, ууну харбаа-һыһыга үөрөтүөххэ наада.

М. АММОСОВА,
врач-педиатр.

Кууһуна иһлээһингэ быһыта барбатын иһиттэн кэһиттэн-кэ-һингэр көрөн уһсус уонна мас ерыһын булкаһыһынан сөтүт. Онуоха кииллэр булкаһа тэн өлүүтү ылбыт буолуохтаһтар. Кэһлээһиттэн өһын, сьа бээһи-һитин иһөөһыһыргэ хаһы курдук мэһиллибит туой буорунан иһөө-һөтөнөр. Мьыһанан уонна суоданан туттулуубат. Хаһа быһыһыһыт иһлээһинин төттөрү өттүттэн лейкопластырынан эбэтэр таһаһы-нан аһырэһтөнөр.

Остуоллар, олоһостор, киири-һиллэр атаһтар муостаһа тирэ-һэр өттүлэригэр мас силиһинэн сүккүһүнэ эбэтэр фетраны саһы-һарыт. Оччоһо сыһарыгарга кии-һэр атаһтар муостаны өлдө-һөһөһтара, суол саалларыаһтара суоһа уонна тыһа да суох бу-луохтара.

Кырааскалаах муостаны, биэр биздэрээ 1-2 улахан ньуоска на-һатырнай иһиһи кутан, сылаас уонун сууһулар. Наһатырнай иһиһи кыраасканы иһлээһингэ оһонор. Муостаны суодалаах уон-на мьыһалаах уонун сууһар са-һамат: мьыһалтан уонна суодат-тат маһынай кырааска өлбөдү-һэр.

Редакторы солбуһааччы **А. Г. ТУРАНТАЕВ.**

ССКП райкома, райсовет исполкома уонна БИВЛКС рай-кома ССРС спордун маастара, көгүл тустууга Советской Союз сүүмэрдэммит командатын чилиһнэ, дойду үрүг кө-мүс призера, аһн дойдуһааһы турнирдар кыһыһылааһа, комсомоһ обһомун уонна райкомун чилиһнэ
ЗАХАРОВ НИКОЛАЙ СЕМЕНОВИЧ
бу дьыл от ыйын 15 күнүгэр Аһа оройуонугар эдэр саһыгар соһумардык өлбүтүн дьириник курутуһан туран оройуон бары үлэһиттэригэр, ыччаттарыгар, спортсменнары-гар биллэрэллэр.

Интернат-оскуола уонна спортнай оскуола коллектив-тара ССРС спордун маастара, көгүл тустууга Советской Союз сүүмэрдэммит командатын чилиһнэ, аһн дойдуһааһы турнирдар кыһыһылааһа, дойду үрүг көмүс призера
ЗАХАРОВ НИКОЛАЙ СЕМЕНОВИЧ
бу дьыл от ыйын 15 күнүгэр эдэр саһыгар соһумардык өлбүтүн дьириник курутуһан туран аймаһтарыгар, билэр дьонноругар биллэрэллэр.

Оройуоннааһы совет совет ССРС спордун маастара, көгүл тустууга ССРС сүүмэрдэммит командатын чилиһнэ, дойду үрүг көмүс призера, аһн дойдуһааһы турнирдар кыһыһы-лааһа
ЗАХАРОВ НИКОЛАЙ СЕМЕНОВИЧ
бу дьыл от ыйын 15 күнүгэр эдэр саһыгар соһумардык өлбүтүн оройуон бары спортсменнарыгар, ыччаттарыгар уонна аймаһтарыгар дьирин куруһуһаны тириэрдэр.

БИҢИГИ ААДЫРЫСЫПЫТ: Чурапчы оройуона,
Чурапчы селиһингэ,
Н. Маркс уул. 12 №-ра.

ТЕЛЕФОННАР:

Редактор—0—55
Суруй отдела—0—94
Уопсай отдела—0—93

Редакцияда ыһтар суруһна адырыһы, ара-паһыһыны, ааты, эһа аатын хаһаан да төһору суруһулуһуоһаах.